

Jarocin יארוצ'ין

היהודים החלו להתיישב ביארוצ'ין (בגרמנית: Jarotschin) במחצית הראשונה של המאה ה-17; מוצאם של המגיעים החדשים היה מיישובי הסביבה ומקאליש ופוזנן. במאות השנים הבאות, עד שנות ה-60 של המאה ה-19, התפתחה ההתיישבות היהודית במקום. ב-1674 הצבור היהודי מנה 37 בני אדם (11,1 אחוזים מכלל האוכלוסיה בעיר), ב-1777 – 101 תושבים (21,6 אחוזים), ב-1784 – 224, ב-1793 – 321 בני אדם (33,3 אחוזים), בשנת 1816 – 208 (22,7 אחוזים), ב-1819 – 335 (25,1 אחוזים), ב-1825 – 371 איש (24,1 אחוזים), ב-1830 – 531 (33,2 אחוזים), ב-1840 – 548 (32,2 אחוזים), ב-1845 – 588 (29,8 אחוזים), ב-1850 – 575 (29,9 אחוזים), ב-1855 – 563 (29,1 אחוזים), ב-1861 – 527 (28,3 אחוזים), ב-1871 – 435 (19,8 אחוזים), ב-1885 – 382 (14,7 אחוזים), ב-1895 – 292 (8,9 אחוזים), ב-1905 – 223 (4,3 אחוזים), ב-1910 – 202 (3,2 אחוזים), ב-1921 – 113 (1,6 אחוז), ב-1932 – 50 איש בלבד, ב-1939 – 52.

עם הגידול הדמוגרפי במאה ה-18, נוצר הרחוב היהודים [Żydowska] בשכנות אל כיכר השוק. כבר בשנת 1686 לקהילה היהודית היה בית כנסת, הנמצא אז ברחוב קוז'יה. בית כנסת נוסף, שלפי נתוננו הוקם ב-1752, מצוי היה ברחוב היהודים [Żydowska]. החל במאה ה-17 בבית הכנסת פעל החדר, המקווה ובאר המים. שריפה שהתרחשה ב-21 במאי 1773 השמידה חלק ניכר מהעיר, כולל את רחוב היהודים. נשרפו 20 בתים ו-40 מבנים אחרים, כולל מחסני סחורות, מפעל לייצור יי"ש, וכן בית הכנסת. זה האחרון שוקם עוד לפני שנת 1793. בית הכנסת הבא, הבנוי אבן, נבנה בין השנים 1841-1843. בית הכנסת חולל ונהרס בשואה, ואחרי 1945 הפך למחסן, ולאחר מכן לאולם התעמלות בית-ספרי. בניין בית הכנסת לשעבר נמצא ברחוב מאלה דהיום.

הרבנים שירתו בקודש. בראשית ההתעיישבות היהודית מספרם היה רב, בין השאר: אהרן בן מרדכי צבי, מרדכי יצחק צבי בן שמעון, ישראל בן נחמן (המכונה מורנו), יוסף בן ישראל צבי, מנחם בן מרדכי חיים. במחצית השנייה של המאה ה-19 הרבנים ייצגו פלג ביהדות שהיה רחוק מהחרדים, והעדיפו רפורמות מתונות. ב-1842 בית המדרש כבר לא פעל, אולם הדרשות עוד

לא נאמרו בגרמנית. אחרוני רבני הקהילה היו: נחום יעקב גוטהלף (רבה של יארוצ'ין החל מ-1817 עד מותו ב-1852), יעקב אאורבך (נפ' 1860), הרב רוזנטל (החל מ-1861, כיהן גם כשוחט) וכן ש. מ. בלוך (החל מ-1868 עד לפטירתו ב-1903). לאחר פטירתו של הרב בלוך משרת הרב נותרה פנויה. החל מה-1 בספטמבר 1906 יהודי יארוצ'ין היו כפופים לרבנות קיז'מין.

פעילותה של הקהילה נתמכה במספר ארגונים, שקיבלו במאה ה-19 מעמד של אגודות. ביניהן היו החברא קדישא (Chewra Kadischa Verein), תלמוד תורה (Talmud Tora Verein), אגודת האביונים (Israelitische Armenverein). הילדים והנוער הלכו לבית הספר העממי (Volksschule) ולתלמוד תורה. בשלהי המאה ה-19 וראשית המאה ה-20 היו אלה 20-30 תלמידים בהתאמה.

בתקופת הרפובליקה השנייה של פולין לא היה כבר בכוחה של הקהילה להבטיח לחבריה שירותי קהילה נאותים. ב-1932 הקהילה אוחדה עם הקהילה היהודית בשרודה ווילקופולסקה יחד עם קהילות קטנות אחרות של איזור יארוצ'ין, וורד'שנין, שרמסק ושרדסק.

עם פרוץ מלחמת העולם השנייה, ב-22 באוקטובר 1939 הגרמנים עצרו 50 מיהודי יארוצ'ין ו-7 מהקהילות הסמוכות לה וגירשו אותם ללודז'. את שארית היהודים בני האיזור היהודים ריכזו בכיכר השוק ביארוצ'ין ביום ה-9 בנובמבר 1939. הם גורשו ביום למחרת.

גם בית העלמין נמנה בין נכסיה של הקהילה. הוא הוקם במחצית השנייה של המאה ה-18. בית העלמין הוקם מחוץ לעיר לצד הכביש שעבר אז בכיוון מיישקוב ופוזנן; עם הזמן בית העלמין נמצא בגבולות העיר, בפרווריה. הכתובת דהיום היא רחוב פוזננסקה 32. בשטחו, בצדה הפנימי של גדר לבנים גבוהה, הוקם בית טהרה בצורת מלבן, ובו התמקם חדר המתים ואולם פרידה. בצדה החיצוני של הגדר, בצמוד לכביש הוקם ביתו של השומר ומבני העזר. שני הבניינים נראים במפות מהתקופה.

היום בית הטהרה אינו קיים, לבטח הוא נחרב בשואה, בדומה לבית העלמין עצמו. רק ביתן השומר שרד עד ימינו. שטח בית העלמין עצמו מוזנח וצומחת בו צמחיית פרא.

- D. Dąbrowska, *Zagłada skupisk żydowskich w „Kraju Warty” w okresie okupacji hitlerowskiej*, „Biuletyn Żydowskiego Instytutu Historycznego w Warszawie” 1955, nr 13–14.
- *Dzieje Jarocina*, red. Cz. Łuczak, Poznań 1998.
- Z. Guldon, J. Wijaczka, *Osadnictwo żydowskie w województwach poznańskim i kaliskim w XVI-XVII wieku*, „Biuletyn Żydowskiego Instytutu Historycznego” 1992, nr 2–3.
- Heppner, A. Herzberg, *Aus Vergangenheit und Gegenwart der Juden und der jüdischen Gemeinden in den Posener Landen*, Koschmin – Bromberg 1904–1909.
- S. Kemlein, *Żydzi w Wielkim Księstwie Poznańskim 1815–1848*, Poznań 2001.
- A. Skupień, *Ludność żydowska w województwie poznańskim w latach 1919–1938*, Poznań 2007.